

Statistisk krydstjek giver behov for revision af betalingsbalancen

For at forbedre kvaliteten og konsistensen på tværs af en række statistikker er Danmarks Statistik i færd med at ændre produktionsprocesserne, så oplysninger afgivet til forskellige statistikker af større virksomheder sammenlignes systematisk i den første fase i den statistiske bearbejdning. Et første resultat af den målrettede indsats vedrører betalingsbalancen og præsenteres nedenfor. Metoden vil i de kommende år blive udvidet med flere statistikker og flere større virksomheder.

Datarevision i 2016

Datarevision af betalingsbalancen og udenrigshandelsstatistikkerne i 2016

En sammenligning af indberettede tal fra større virksomheder på tværs af statistikker har afdækket et behov for at revidere betalingsbalancen samt statistikkerne om udenrigshandlen med tjenester og udenrigshandlen med varer. Der gennemføres derfor en datarevision af perioden 2005-2012, som offentliggøres i oktober 2016. Samtidig revideres statistikkerne ud fra en række nye oplysninger og datakorrektioner, som er blevet identificeret siden offentliggørelsen af den hovedreviderede betalingsbalance i september 2014.

Koordineret revision af betalingsbalancen, arbejdstidsregnskabet og nationalregnskabet

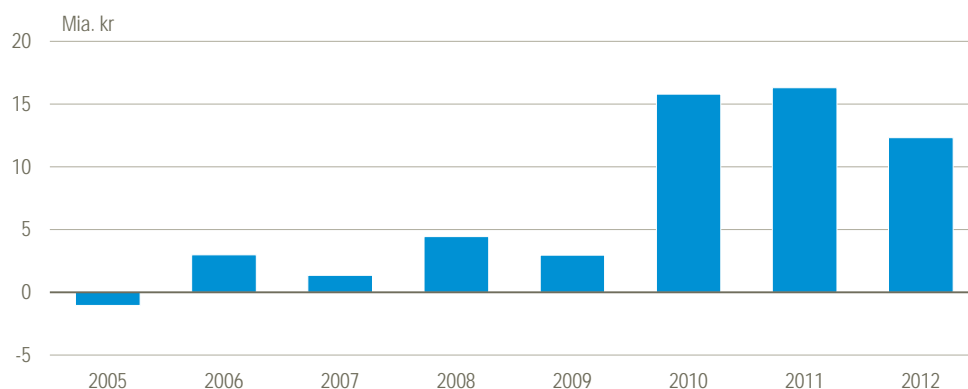
Som en konsekvens af princippet om konsistens imellem Danmarks Statistiks centrale makrostatistikker koordineres indarbejdelsen af revisionerne i betalingsbalancen og nationalregnskabet. Revisionerne indarbejdes således i nationalregnskabet ved en ekstraordinær datarevision og offentliggøres i nationalregnskabet november-version 2016. Samtidig indarbejder nationalregnskabet de reviderede tal for beskæftigelsen og præsterede timer fra arbejdstidsregnskabet for årene 2008-2012, som forventes offentliggjort i september 2016. Revisionerne påvirker ikke statistikken om de offentlige finanser.

Revisionsbehov i betalingsbalancen

De nye oplysninger giver anledning til betydelige revisioner af betalingsbalancens løbende poster. Det foreløbige revisionsbehov for perioden 2005-2012, herunder revisioner som følge af en række andre datakorrektioner, fremgår af figuren. Perioden 2013-2015 er fortsat under behandling, men samme høje niveau som i 2010-2012 forventes også for disse år.

Forventede revisioner til betalingsbalancen i 2016

Tabel 1. Foreløbigt revisionsbehov af vare- og tjenestekontoen, netto, mia. kr.

Mere afdæmpede forventninger til revisioner af BNP i 2016

Revisionerne i betalingsbalancen ventes ikke at slå fuldt igennem i BNP, omend der forventes signifikante revisioner af BNP i opadgående retning. Det nuværende vækstbillede forventes ikke at ændre sig. Når der foreligger mere sikre skøn for effekten på BNP og BNP væksten, vil Danmarks Statistik orientere om dette.

Statistisk krydstjek – resultater og det fremtidige arbejde

Baggrund

I september 2014 blev betalingsbalancen første gang offentliggjort efter retningslinjerne i den nye betalingsbalancemanual *Balance of Payments and International Investment Position Manual 6th edition, (BPM6)* og revideret tilbage til 2005. I den forbindelse blev der konstateret et behov for en yderligere belysning af globaliseringens effekter ([Statistiske Efterretninger 2014:10](#)). Dette notat er resultatet af den annoncerede kortlægning af udvalgte større virksomheders aktiviteter i udlandet.

I forbindelse med implementeringen af BPM6 blev indsamlingen af data i udenrigshandel med tjenester udvidet med bl.a. oplysning om salg af varer i udlandet efter forarbejdning i udlandet. Udvidelsen har åbnet for en mere direkte sammenligning med oplysninger indberettet til andre statistikker. Det gennemførte statistiske krydstjek har omfattet statistikkerne om udenrigshandel med varer, udenrigshandel med tjenester, betalingsbalancen, industriens salg af varer, industriens produktions og omsætning og regnskabsstatistikken.

Statistisk krydstjek viste mangler i indberetningerne

Et af de centrale elementer i analysen har været at kunne redegøre for virksomhedernes samlede driftsomsætning. Ved at opstille en række variable fra de involverede statistikker er virksomhedens samlede omsætning blevet forsøgt dekomponeret i indenrigs- og udenrigsomsætning. På trods af en række vanskeligheder med denne tilgang – fx er der ingen geografisk sondring i data indsamlet af industriens salg af varer, periodiseringsproblemer mv. – er det lykkedes at identificere eksempler på misforståelser i kommunikationen mellem Danmarks Statistik og virksomhederne.

Især varer, der ikke passerer den danske grænse er undervurderet

Det har især betydet et for lavt niveau i rapporteringen til betalingsbalancen af varer, der ikke passerer den danske grænse. Det er fx salg af varer i udlandet efter forarbejdning i udlandet og "merchanting"¹. Også udenrigshandlen med tjenester er betydeligt påvirket, idet bl.a. forarbejdningstjenester og handel med intellektuelle rettigheder er undervurderet. Statistikken over udenrigshandel med varer er kun i mindre omfang påvirket.

Stort udbytte for alle involverede statistikker

Udbyttet af sammenligningen har været betydeligt. I særdeleshed for betalingsbalancen, men det statistiske krydstjek har afdækket fejl, mangler og inkonsistens i flere af de berørte statistikker. Bl.a. ift. brancheklassificering, sondring mellem virksomhedens egne varer og handelsvarer i indberetningen til industriens salg af varer mv. Sammenligningen har dog ikke givet anledning til ændringer i regnskabsstatistikken. Industriens salg af varer og industriens produktion og omsætning er løbende blevet justeret ift. de nye resultater.

Multinationale virksomheder underrapporterer ofte

Analysen har vist, at der er en generel tendens til, at multinationale virksomheder ikke får alle deres udenrigsaktiviteter med i indberetningerne til Danmarks Statistik. Bl.a. mangler koncernintern handel ofte opmærksomhed hos virksomhederne.

¹ "Merchanting" er køb og videresalg i udlandet, uden at varerne er blevet videreforarbejdet, og uden at varerne har passeret den danske grænse.

somhederne i deres indberetninger til Danmarks Statistik. Merchanting kan være et eksempel på dette. Merchanting er udbredt blandt multinationale virksomheder, som led i deres internationale organisering. Typisk er koncernens varer produceret af et datterselskab i udlandet, hvorefter moderselskabet køber og videresælger varer enten til koncerneksterne kunder eller til fx salgsselskaber i koncernen.

Egne varer vs. handelsvarer – betydning for opgørelsen af dansk produktion

Endvidere kan multinationale virksomheder have svært ved at skelne mellem egne varer og handelsvarer på den måde, som statistikkerne kræver det. Egne varer er varer, som virksomheden enten selv producerer, eller får produceret i lønarbejde hos andre (hvor virksomheden ejer råvarerne under produktionsforløbet og betaler for en forarbejdningsydelse). Handelsvarer er varer, der købes og videresælges uden viderebearbejdning. Set fra virksomhedernes (koncern-) synspunkt opfattes typisk alle varer produceret af datterselskaber som egne varer.

Sondringen har betydning for opgørelsen af dansk industriproduktion, idet indberetninger til industriens produktion og omsætning kun omfatter egne varer. Sondringen har endvidere betydning for betalingsbalancens bruttostørrelser, ikke for balancen. Merchanting opgøres netto og som vareeksport, mens der ved forarbejdning i udlandet opgøres en import for råvarerne (når de er købt i udlandet) og for den betalte forarbejdningsydelse samt en eksport, når varerne sælges i udlandet efter forarbejdningen.

Tværgående sammenligninger giver fordele

Arbejdet med kortlægning af større virksomheders udenrigsaktiviteter har tydeliggjort styrken ved tværgående sammenligning af indberettede oplysninger. Det giver muligheden for at afsløre fejl i indberetninger, der ellers kan synes korrekte snævert inden for én statistik. Det er endvidere den eneste måde at sikre en konsistent behandling af beslægtede problemstillinger med henblik på at opnå sammenhængende statistik.

Nyt set-up skal sikre konsistens på tværs af statistikker

På baggrund af det store udbytte af det statistiske krydstjek af betalingsbalancen etableres en organisering af arbejdet i Danmarks Statistik, der fremover skal sikre konsistens på tværs af flere statistikker for større betydningsfulde virksomheder.

Bilag 1

Statistisk krydstjek – proces og metode

Proces En tværgående gruppe i Danmarks Statistik har i perioden november 2014 til og med juni 2015 kortlagt en række større virksomheders udenrigsaktiviteter. Dette er muliggjort af de forbedrede muligheder for at gennemføre en sammenligning på tværs af oplysninger indberettet til betalingsbalancen med oplysninger indberettet til andre statistikker. Gruppen har været sammensat af deltagere fra statistikkerne om udenrigshandel med varer, udenrigshandel med tjenester, betalingsbalancen, industriens salg af varer, industriens produktions og omsætning, regnskabsstatistikken og nationalregnskabet.

Første fase af gruppens arbejde bestod i at identificere, hvilke scenarier af udenrigsaktivitet der hovedsageligt skulle være fokus på i analysen. I anden fase kortlagde gruppen relevante variable og sammenhænge mellem beslægtede statistiske oplysninger i de berørte statistikker. I tredje fase blev der på den baggrund opstillet en række konsistentstjek/sammenhænge. Inden der i fase fem blev sammenlignet data på tværs, blev der i fase fire aftalt en ensartet tilgang til metodiske problemstillinger på tværs af statistikkerne.

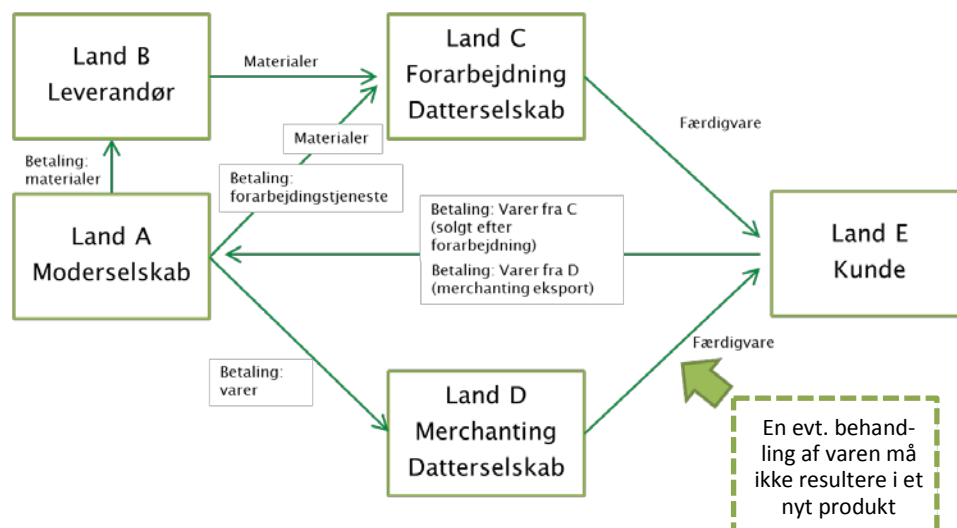
Varianter af udenrigsaktivitet

Udgangspunktet for analysen var, at der indgår nye spørgsmål på tjenesteske-maet, som relaterer sig til produktion i udlandet. Konkret var der indikationer på, at der manglede indberetninger af salg i udlandet efter forarbejdning i udlandet samt den tilhørende betaling for forarbejdningssydelsen.

Et scenarie, der ligeledes er knyttet til multinationale virksomheders produktion i udlandet, er merchanting. Merchanting opgøres som nettoeksport af varer til salgslandet.

For almindelige handelsvirksomheder er merchanting forretningsmodellen i sig selv, men for multinationale virksomheder kan merchanting være et resultat af deres internationale organisering. Typisk er koncernens varer produceret af et datterselskab i udlandet, hvorefter moderselskabet køber og videresælger varerne enten til kunder uden for koncernen eller til fx salgsselskaber i koncernen.

Figur 1. Multinationale virksomheders organisering af udenlandsk produktion

De opstillede statistiske krydstjek fokuserer hovedsageligt på de nævnte scenarier og tilknyttede statistiske variable foruden at vurdere kvaliteten af værdien af den samlede eksport af varer og tjenester.

Statistikker omfattet af kortlægningen

Følgende statistikker og statistiske oplysninger har været berørt af kortlægningen af større danske virksomheders udenrigsaktiviteter:

Figur 2. Statistikker og statistiske oplysninger omfattet af kortlægningen

Enhedsproblematik

Sammenligning på tværs af statistikkerne er foretaget på firmaniveau (cvr-nummer). Enhederne i de berørte statistikker er forskellige, men er opsummeret til firmaniveau.

Grundlaget for regnskabsstatistikken er indberetninger på cvr-niveau, men regnskabsstatistikken (udvalgte variable) fordeles på arbejdsstedniveau på baggrund af bl.a. antallet af årsværk tilknyttet arbejdsstedet. Denne fordeling muliggør en sammenligning med industriens statistikker, som kun indberettes for industriarbejdssteder. I og med at data ikke er indsamlet, men estimeret, er der en vis usikkerhed forbundet med regnskabsstatistikens tal på dette niveau, og sammenligningen med industriens tal skal tolkes derefter.

Konsistenttjek

På baggrund af udvalgte variable fra de berørte statistikker er der identificeret en række sammenhænge på tværs af statistikkerne, som danner grundlag for konsistentstjekkene på virksomhedsniveau².

² I den løbende kvalitetssikring gennemføres allerede en sammenligning mellem indberetninger til udenrigshandel med varer (Intrastat) og momsstatistikens rubrik A og B. Der laves også sammenligninger på tværs af udenrigshandel med varer og udenrigshandel med tjenester ift. transaktioner, der angår forarbejdnings- samt bygge- og anlægsaktiviteter. Disse konsistentstjek er ikke yderligere behandlet i dette notat.

De opstillede krydstjek er benyttet som pejlemærker, som har bidraget til at rette fokus på områder med manglende sammenhæng mellem de afgivne statistiske oplysninger.

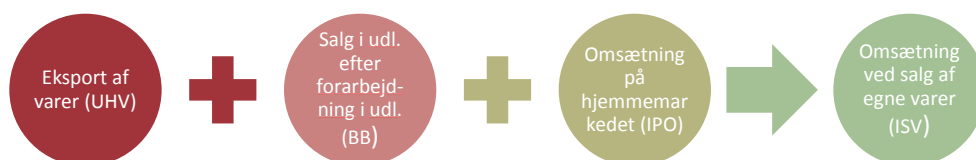
Tjek 1: Omsætning på eksportmarkedet

I forbindelse med sammenligningen er der taget højde for, at ikke alle statistiske oplysninger kan sammenlignes direkte. Fx indeholder eksporten i udenrigshandel med varer transaktioner, der ikke indebærer et ejerskifte (fx varer, der afsendes til/efter forarbejdning), hvilket ikke er tilfældet med oplysningerne om omsætning på eksportmarkedet. Endvidere indeholder omsætningsbegrebet i industriens produktion og ordreindgang (IPO) reparations- og opstillingsarbejde (inkl. evt. materialer) samt lønarbejde udført for andre. Som følge heraf kan det være relevant at inddrage forarbejdnings-, reparations-, bygge- og anlægstjenester i sammenligningen.

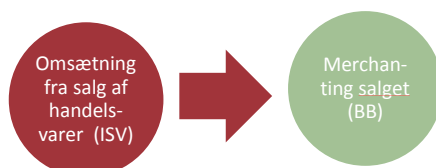
Et eksempel på en begrebsmæssig forskel, der ikke kan korrigeres for med de tilgængelige oplysninger, er eksport i UHV af varer, der er købt i Danmark og videresolgt til udlandet uden der foretages en viderebearbejdning af varen i mellemtiden (handelsvarer). Alt andet lige vil vareeksporten i UHV overstige eksportomsætningen i IPO, idet der i sidstnævnte kun medtages varer, som virksomheden selv har produceret (egne varer).

Tjek 2: Omsætning fra egne varer

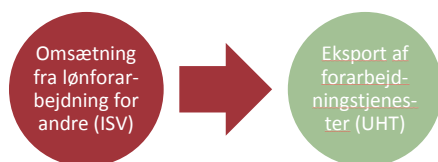
Konsistenstjekket ift. omsætningen fra salg af egne varer indeholder de samme problemstillinger som nævnt ovenfor. ISV indeholder ingen geografisk sondring, og konsistenstjekket indeholder derfor omsætningen på hjemmemarkedet i tillæg til udenrigsomsætningen.

Tjek 3: Omsætning fra handelsvarer

Den manglende geografiske sondring i ISV indebærer, at en direkte sammenligning mellem handelsvareomsætningen og merchanting-salget er vanskelig. Merchanting vil altid skulle være mindre end eller lig med handelsvareomsætningen. For virksomheder, der primært er globalt orienterede, er dette pejlemærke stærkere.

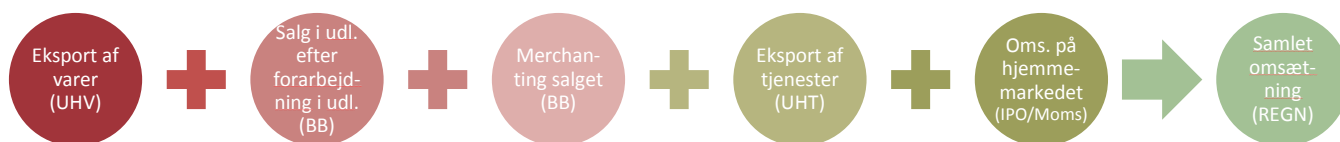
Tjek 4: Omsætning fra lønforarbejdning

Sammenligning af indberetning af omsætning fra forarbejdning af varer ejet af andre (lønforarbejdning) til ISV med indberetninger af eksport af forarbejdningstjenester til UHT er som ovenfor berørt af den manglende geografiske sondring i ISV.

Tjek 5: Samlet omsætning

Den samlede omsætning i regnskabsstatistikken er sammensat af udenlandsk og indenlandsk salg af varer og tjenester. Ift. det indenlandske salg kan hjemmemarkedsomsætningen i IPO benyttes som indikator, men den indeholder ikke omsætning fra handelsvarer. Indenlandsk salg fra firmaernes køb og salg "FIKS" (momsstatistik) indeholder al omsætning, men FIKS kan i nogle tilfælde være problematisk at benytte, idet der fx iflg. momsreglerne kan være udenlandsk omsætning indeholdt i dette beløb. FIKS indeholder også salg, der ikke er omsætning fra drift (fx salg af ejendomme, produktionsmidler) og er ikke direkte sammenlignelig med de andre omsætningsbegreber.

Metodiske problemstillinger

Især to metodiske problemstillinger er relevante ift. at sikre den bedst mulige konsistens på tværs af statistikkerne. Den første er sondringen mellem merchanting og forarbejdning i betalingsbalancen og tilsvarende mellem handelsvarer og egne varer ISV, IPO og REGN. Den anden er håndteringen af "factoryless goods producers"³.

Merchanting vs. handelsvarer

Køb og salg af varer i udlandet, der ikke passerer den danske grænse, og som ikke er blevet forarbejdet i tiden mellem købet og salget. Merchanting opgøres som nettoeksport af varer til salgslandet. Handelsvarer i ISV og REGN er tilsvarende varer, der ikke bearbejdes i tiden mellem købet og salget. Merchanting er en delmængde af handelsvarer, idet handelsvareopførelsen dækker varer, der købes og sælges både i Danmark og i udlandet.

Det centrale spørgsmål omhandler i hvilket omfang en vare kan bearbejdes, uden at skulle klassificeres som en fremstillingsvare fremfor en handelsvare.

Sondringen mellem forarbejdning og merchanting påvirker ikke de løbende poster...

Sondringen mellem merchanting og forarbejdning er væsentlig, men nettoeffekten på betalingsbalancens løbende poster er upåvirket. Derimod påvirkes bruttostørrelserne. Bearbejdes varen i tiden mellem købet og salget skal transaktionen behandles som forarbejdning, dvs. der skal registreres et køb af varer til forarbejdning i udlandet (import) samt et efterfølgende salg af varer efter forarbejdning (eksport).

³ Factoryless goods producers (FGP) er defineret som virksomheder, der har outsourcet hele produktionen, herunder ejerskab til råvarerne, men som leverer intellektuelle rettigheder og kontrollerer produktionsprocessen.

...men påvirker opgørelsen af dansk produktion

Sondringen er især vigtig ift. opgørelsen af dansk industriproduktion, idet handelsvarer ikke indgår i denne opgørelse.

Der er forskel på sprogbrugen om afgrænsning af forarbejdning og merchanting i de internationale manualer for betalingsbalancen, udenrigshandel med varer, udenrigshandel med tjenester og branchenomenklaturen (NACE). Sondringen mellem merchanting og forarbejdning i betalingsbalancen følger fremover retningslinjerne i NACE for at sikre en konsistent behandling på tværs af statistikkerne.

I NACE er fremstillingsvirksomhed defineret ved "fysisk eller kemisk omdannelse af materialer, stoffer eller dele til nye produkter", men det er også en forudsætning, at "omdannelsen... skal være af et vist omfang...".

Engros- og detailhandel er netop "... salg uden omdannelse...", og en vis bearbejdning kan forekomme uden at være fremstillingsvirksomhed - "behandling, der resulterer i et ændret, men ikke et nyt produkt". Fx aftapning af væsker på flaske, opskæring af metaller, ompakning og videredistribution i mindre partier, af fx medicinalvarer.

"Factoryless goods producers"

Factoryless goods producers (FGP) er defineret som virksomheder, der har outsourcet hele produktionen, herunder ejerskab til råvarerne, men som leverer intellektuelle rettigheder og kontrollerer produktionsprocessen. Det centrale spørgsmål er, hvorvidt transaktioner i BB ift. disse virksomheder skal klassificeres som forarbejdnings- eller handelsvarevirksomhed, dvs. hvorvidt der skal registreres import af en forarbejdningssydelse med efterfølgende registrering af et salg i udlandet efter forarbejdning i udlandet, eller om transaktionerne skal registreres som merchanting køb og salg. Dette spørgsmål drøftes for tiden internationalt.

I den nuværende praksis forudsætter NACE ejerskab til råvarerne – eller dele heraf – for en klassificering som industrivirksomhed (DB07, s. 29). Denne praksis følges pt. også af ISV og NR. Denne praksis indebærer, at danske FGP ikke er omfattet af ISV, idet de ikke er industrivirksomheder. I BB er behandlingen parallel, og dansk FGP "produktion" i udlandet behandles som en transaktion mellem danske og udenlandske resider. Den nuværende praksis med opretholdelse af et råvarekrav opretholdes. De internationale anbefalinger er præmature og uklare, men området må forventes evt. at kunne give anledning til en justering af praksis på et senere tidspunkt.